

Statens vegvesen Region Øst
Postboks 1010
2605 LILLEHAMMER

Saksbehandler, innvalgstelefon

Marie-Louise Olsen, 61 26 60 76

Dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art - Vegprosjekt på E16 mellom Einang og Ulnes - Statens vegvesen

Statens vegvesen søker om dispensasjon fra forskrift om prioritert art, dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*), som følge av behov for å utbedre E16 Einang - Ulnes. Utbedringen påvirker to lokaliteter av dragehode.

Fylkesmannen i Innlandet gir dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art (§ 3) til utbedring av hovedveg E16 Einang - Ulnes da tiltaket er samfunnsmessig nødvendig og Fylkesmannen vurderer at artens bestandssituasjon og bestandsutvikling ikke vil bli vesentlig negativt påvirket av omsøkte tiltak, jf. forskriften om dragehode § 6 og naturmangfoldloven § 24, femte ledd. Dispensasjonen gis på visse vilkår.

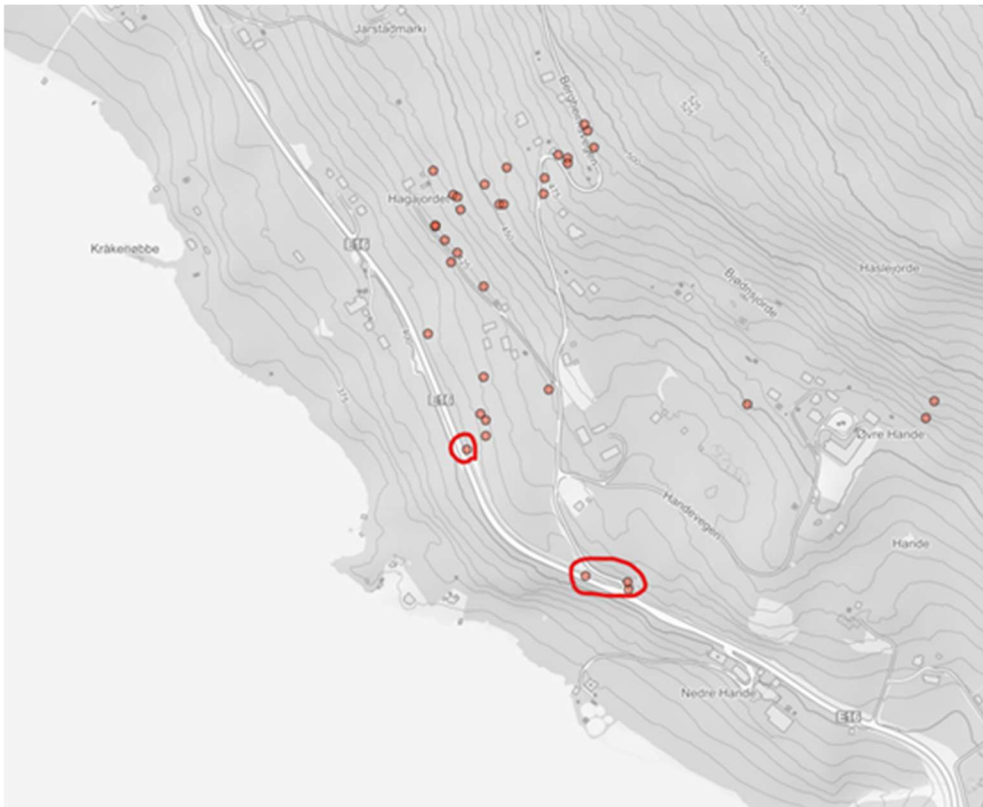
Søknad og bakgrunn

Vi viser til brev fra Statens vegvesen datert 27. april 2020 hvor det søkes om dispensasjon til å gjøre inngrep i to dragehodelokaliteter. Staten vegvesen opplyser at E16 mellom Fagernes og Øye har en relativt dårlig standard, mye randbebyggelse og blandet trafikk. Vegen er ulykkesbelastet og har dårlig framkommelighet på dager med stor utfart. Det ønskes derfor å gjennomføre en rekke vedlikeholdstiltak langs strekningen for å bedre situasjonen.

I det aktuelle området opplyser vegvesenet at følgende tiltak trenges: Breddeutvidelse av vegen med forsterket midtoppmerking; Utbedring av horisontalkurvatur; Utvidelse av skulder til 0,75 m; Breddeutvidelse av vegskulder fra 0,75 m til 1,5 m ved enkelte bussholdeplasser fra nærliggende lokalveger; Bussholdeplass flyttes til steder hvor det er bedre sikt; Utbedring av sideterreng innenfor sikkerhetssonen på 6 m.

Tiltaket medfører konflikt med to dragehodelokaliteter i denne saken kalt *Nedre Hande* og *Nørre Hande* (se kart side 2). Vegvesenet opplyser at det er registrert tre dragehoder i *Nedre Hande* og 70 dragehoder i *Nørre Hande*, alle individer er registrert i vegkant, samt i grøft. Bare ett individ finnes oppe på en berghylle. Dette stemmer fint overens med de opplysningene Fylkesmannen har.

Vegvesenet skisserer to mulige avbøtende tiltak for å beskytte og bevare de aktuelle forekomster av dragehode, hhv. å gjerde forekomster under anleggstiden, slik at entreprenører kan ta særlig hensyn, samt å flytte de forekomster som kommer i direkte konflikt med vegprosjektet.

Kart hentet fra søknaden. Orange prikker = dragehode lokaliteter; Rød ring = forekomster ved E16 som kommer i konflikt med vegprosjektet.

Lovgrunnlaget

Forskrift av 20. mai 2011 nr. 517 om dragehode som prioritert art, fastsetter i § 3 et forbud mot uttak, skade og ødeleggelse av dragehode. Med uttak menes «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Som ødeleggelse regnes «utbygging, graving, masseuttak, utfylling og lagring av masser, dyrking, gjødsling og andre handlinger dersom de er egnet til å skade, forandre, tildekke eller på annen måte forringe individer av arten».

Fylkesmannen kan, etter søknad, gjøre unntak fra forbudet mot uttak, skade eller ødeleggelse «dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig», jf. forskriften § 6 og naturmangfoldloven § 24, femte ledd. Bestemmelsen inneholder to alternative dispensasjonsvilkår, og det er tilstrekkelig at ett av vilkårene er oppfylt for at det skal være adgang for forvaltningen til å gi dispensasjon. Tiltakshaver har ikke krav på dispensasjon hvis ett av vilkårene er oppfylt. Det skal gjøres en konkret vurdering i den enkelte sak, hvor blant annet tiltakets påvirkning og nødvendigheten av tiltaket inngår som en del av vurderingsgrunnlaget. Dispensasjonsadgangen etter andre alternativ skal være en «sikkerhetsventil for situasjoner og tiltak av stor samfunnsmessig betydning som man ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet», jf. Ot. Prp. nr. 52 (2008-09), side 156.

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Denne vurderingen inngår som en del av vurderingen av hvorvidt det skal gis dispensasjon etter forskriften. Forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen.

Fylkesmannens vurdering

Det er god kunnskap om utbredelsen av dragehode i tidligere Oppland fylke og i den enkelte kommune, jf. krav til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8. Det har siden 2010 blitt gjennomført systematiske kartlegginger av arten, og i denne kartleggingen er det lagt vekt på blant annet å vurdere tilstanden til den enkelte dragehodeforekomst. Til sammen ble det registrert 173 + intakte forekomster av dragehode i Øvre Valdres. Mange av disse lokalitetene er av landets største, og flere er primærlokaliteter. Dette gjør at Øvre Valdres må regnes som ett av fem kjerneområder for dragehode i Norge, sammen med Indre Oslofjord, Ringerike/Hole/Hadeland, Ringsaker og Sør/Midt-Gudbrandsdalen med Gausdal. Totalt er det registrert mer enn tusen forekomster av dragehode i Oppland.

Til tross for mange nye funn i landet de senere årene er dragehode likevel vurdert som sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter 2015. Til grunn for denne vurderingen er bl.a. antatt framtidig populasjonsreduksjon og tilknytning til truede naturtyper. Dragehode vokser bl.a. i baserike tørrbakker og berg, og viktige trusler er gjengroing, sprøyting og nedbygging. En dragehodeplante kan leve i nærmere hundre år dersom kravene til leveområdet er oppfylt, men for at en dragehodepopulasjon eller forekomst skal være stabil over lengre tid, er også reproduksjon og spredning nødvendig. Mange av de registrerte dragehodeforekomstene i Norge mangler i dag frøplanter, og dette bidrar til at arten er utsatt for bestandsreduksjon også i årene framover. Artens status på Norsk rødliste (VU) innebærer at arten har en bestandssituasjon og bestandsutvikling som er i strid med forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 5. Arten har høy risiko for utdøing, og er sårbar for negativ påvirkning. Ved vurdering av hva som er «forringelse» må en vurdere andre faktorer som påvirker bestandsutviklingen og/eller bestandssituasjonen, slik som kvaliteten på den berørte lokaliteten, lokalitetens betydning for området, mulighet for spredning og reproduksjon, samt trusler mot andre lokaliteter i området.

I Vestre Slidre kommune er det registrert 23 lokaliteter av dragehode. De aller fleste av dragehodeforekomstene i dette området har dannet grunnlaget for avgrensning av naturtypelokalitetene som er registrert her. Samtlige registreringer, med unntak av de forekomster som er aktuelle i denne saken (se kart side 2) ligger derfor innenfor en eller annen naturtypelokalitet. De dragehodeforekomstene som blir berørt av utbedring av E16 er registrert på hhv. vegskråning, berghylle og sterkt endret fastmark. Naturmangfoldlovens § 9 tillegges mindre vekt i denne saken da Fylkesmannen mener å ha tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger det omsøkte tiltaket vil ha for naturmangfoldet i området.

Fylkesmannen må vurdere om det omsøkte tiltaket vil "forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling". Dette vurderes på bakgrunn av blant annet inngrepets art og omfang, artens status og forekomstens kvalitet. Fylkesmannen ser det som viktig at en i størst mulige grad unngår aktiviteter som kan føre til skader på plante- og dyreliv. I saker som denne hvor en prioritert og sårbar art er berørt, er det ikke tilstrekkelig å vurdere skadevirkningen isolert og kun ut fra et nåtidsperspektiv. Den samlede belastning for arten må i nåtid og fremtid tillegges vekt, blant annet for å forhindre gradvis forvitring av biotoper og naturtyper hvor arten trives, og hvor tiltakene finner sted «bit for bit», med risiko for at den samlede belastning blir så stor, at det kan få signifikante konsekvenser for arter og naturtypers bevaringsstatus.

Området rundt Hande kan anses for å være et «hotspot» for dragehode (se kart side 2), 50 m øst for den aktuelle lokalitet *Nørre Hande* er det flere dragehodeforekomster og 260-280 m nord og øst for *Nedre Hande* finnes også dragehodelokaliteter og tettheten av lokaliteter i nærområdet er høy. Selv om det er flere lokaliteter i kommunen som er truet av gjengroing, anses likevel den samla

belastningen på bestanden av dragehode som begrenset, basert på de nærliggende aktuelle lokaliteters mulighet for videre eksistens, jf. naturmangfoldloven § 10.

Det er tidligere registrert tilsammen rundt 73 dragehodeplanter på i alt seks tuer ved de to aktuelle lokalitetene som blir berørt av omsøkt vegprosjekt, dette er relativt mange planter og Fylkesmannen mener at avbøtende tiltak er nødvendig. Det er liten erfaring med flytting av dragehode, men det har vært gjennomført med suksess tidligere. Før vegprosjektet realiseres i praksis, må det lages en plan for flytting av de forekomster som kommer i direkte konflikt med tiltaket, samt de forekomster som indirekte kommer i konflikt med prosjektet må inngjerdes midlertidig mens entreprenørene arbeider. I tråd med naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder vektlegger vi at planlegging, flytting og oppfølging av berørte dragehodeforekomster utføres i tett samarbeide med kyndig fagpersonell med erfaring med dragehode. Vi vektlegger også at flyttingen skjer over en så kort avstand som mulig, det vil i utgangspunktet være naturlig å flytte dragehodene til en av de nærmeste lokaliteter, som vises på kart side 2. Naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver trer i kraft i denne saken.

Fylkesmannen har god kunnskap om forekomster av dragehode og et bilde av artens robusthet, og mener at det omsøkte tiltaket sammen med avbøtende tiltak ikke skal forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, med referanse til forskriften § 6 og naturmangfoldloven § 24, femte ledd. Dispensasjonsvilkåret om å ikke forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling ansees å være oppfylt. Dispensasjonsvilkåret, "vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig", skal kun anvendes ved situasjoner og tiltak av stor samfunnsmessig betydning som en ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet. Saker som har lokal eller regional betydning vil generelt ikke være tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon. Statens Vegvesen legger til grunn for dette omsøkte tiltaket at det er et sikkerhetsmessig perspektiv, og at den aktuelle vegstrekningen har vært ulykkesbelastet. E16 er en viktig ferdselsåre mellom Østlandet og Vestlandet og det er mye trafikk, men standarden på vegen er altfor dårlig. I denne saken vurderes det at dispensasjonsvilkåret om vesentlig samfunnsmessig nødvendighet med nasjonal betydning å være oppfylt.

På bakgrunn av ovenstående samlede vurderinger mener vi at det kan gis tillatelse til inngrep i to dragehodelokaliteter i vegkanten til E16. Det er spesielt vektlagt at begge dispensasjonsvilkårene er oppfylt, og at det lages en plan for konkrete avbøtende tiltak som realiseres før entreprenørene går i gang med de fysiske vegtiltakene på strekningen.

Det er tidligere gitt veldig få dispensasjoner fra forskrift om dragehode som prioritert art, og Fylkesmannen kjenner ikke til at andre aktører har planer om å gjennomføre lignende prosjekter som berører dragehode. Denne saken anses derfor som et særtilfelle som blant annet er begrunnet i liv og helse for folk flest og som ikke vil skape negativ presedens for andre saker.

Vedtak

Fylkesmannen i Innlandet gir Statens Vegvesen dispensasjon fra § 6 i forskrift om dragehode som prioritert art, for å gjøre inngrep i to dragehodelokaliteter i vegkanten til E16, da vilkår for å gi dispensasjon jf. forskriften om dragehode § 6 og naturmangfoldloven § 24 femte ledd, er oppfylt. Dispensasjonen forutsetter at det gjennomføres avbøtende tiltak beskrevet i vilkår nedenfor:

- Dragehoder som ikke kommer i direkte konflikt med tiltaket og som kan skånes, skal inngjerdes midlertidig for å unngå at maskiner og ferdsel ødelegger eller skader forekomsten.

- Dragehoder som kommer i direkte berøring med tiltaket flyttes til egnet lokalitet i nærområdet til Hande, hvor det allerede er levedyktige bestander av dragehode. Innen flytting, samles det inn frø fra hver enkelt plante, slik disse ikke går tapt. Frøene sås ut på samme sted som utplantningen foregår.
- Før vegprosjektet går i gang må tiltakshaver, i samarbeide med kyndige fagpersonell med erfaring med dragehode og sårbare og sjeldne plantearter, lage en «før – under og etter plan» for flytting av forekomster/individer/tuer. Denne planen må som minimum inneholde følgende:
 - beskrivelse av metodevalg for flytting av plantene, samt utsåing av disses frøene.
 - beskrivelse av hvordan den nye lokaliteten følges opp med årlig oppsyn/overvåking og nødvendig skjøtsel i 2-3 år etter flytting.
 - kart med ny plassering av plantene.
 - planen skal sendes på godkjenning hos Fylkesmannen i Innlandet og det fysiske vegprosjektet på den aktuelle strekningen må ikke iverksettes før planen er godkjent.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 28. Klagefristen er 3 uker fra dette brevet er mottatt. Eventuell klage på vedtaket skal stiles til Miljødirektoratet, men sendes via Fylkesmannen.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Marie-Louise Olsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

VESTRE SLIDRE KOMMUNE Slidrevegen 16 2966 SLIDRE